

1042.

1042
qu

23
819
DIVINA ADSISTENTE GRATIA!
DISPUTATIONEM MEDICAM
INAUGURALEM,

De

DENTITIONE INFANTUM,

*Fussu atq; autoritate Gratosissima Facul-
tatis Medicae in inclutâ propter Salam Academia,*

PRÆSIDE
VIRO EXCELLENTISSIMO,

DN. GEORGIO WOLFF-
GANGO WEDELIO,

Med. Doct. Theor. Prof. Publ. Med. Ducal.

Sax. Facult. suæ h.t. Decano, nec non S. R. I.

Natur. Curios. Adjuncto,

*Domino Patrono, Præceptore atq; Promotore suo omni obser-
vantia honorisque cultu atatem venerando,*

PRO LICENTIA

Summos in arte Medica HONORES atque PRIVILEGIA
DOCTORALIA legitime ac majorum more
capeffendi,

publico philiatorum examini subjicit

JOHANNES ERNESTUS Krausold /

VINARIENSIS,

In AUDITORIO MAJORI, Horis ante- & post-meridianis,

Ad diem Augusti, Anno MDC LXXVIII.

JENÆ, Literis NISIANIS,

270

DISPUTATIONEM MEDICAM
IN AUGUSTO

DE DENTITIONE
INFANTUM

JOHANNES ERNESTUS REISSNER
MEDICUS

DR. GEORGIO WOLFF
GANGS WEGE

Med. Doct. Honor. P. Th. Med. Duch.
Sax. Facult. Pub. Decano, nec non S. R. I.

Domino Johanne, P. Th. Decano, nec non S. R. I.
Sax. Facult. Pub. Decano, nec non S. R. I.

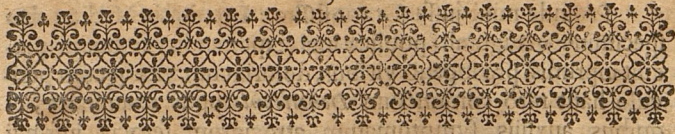
PRO LICENTIA
Scripsit in arte Medica Johannes Ernestus Reissner

DE DENTITIONE
INFANTUM

JOHANNES ERNESTUS REISSNER
MEDICUS

in faciente Martii, die 20. Julii 1717.
Sax. Facult. Pub. Decano, nec non S. R. I.

I. N. J.

PROOEMIUM.

Nulla calamitas sola. Fatum hocce in
oeconomia politica, proh dolor! toto die ex-
hibet specimina, in microcosmo fascis
quoque rapit, rigidumque faum ac inevitabile
ius miris exercet modis, ut huic omnis aetas,
sexusque omnis subjiciatur, & ejus jugum
ferre cogatur. Nec est, ut operose addu-
cam morborum, adultis negotium qui facefiunt, myriadas,
eorumque fatalem saepe connexum, ac quomodo unus alteri
lampada tradat, latius exponam, cum haec quilibet propria
experientia confirmet. Latere neminem poterit calamitatum
infantum, a prima nativitate ipsos affligentium, farrago, ha-
rumque promptissimum, perniciosum tamen, connubium, quo
nulla sine comitibus in proscenium venit.

At, si unquam triste id experiuntur fatum, certe *Den-
titionis* accidit tempore, quippe, licet omnium morborum
primis mensibus mortiferas plagas evaserint, unica restat
Dentitio, omnibus necessario sustinenda, ubi plerumque tanta
symptomatum atque calamitatum ingruit syndrome, omniaque
diverso alias tempore conspicua celeri accurrunt pede, uno
impetu tantoque teneriora adhuc corpora invadentia, ut faci-
le succumbant. Quid? quod hos calamitatum scopulos non-
dum praetervesti, spem vitae inchoare vix possunt longam, ut in
proverbium ferè abierit, genitores de infantibus non esse secu-
ros, donec variolas sustinuerint, dentesque oculares protru-
serint.

A 2

Proinde

Proinde mihi jussu Gratióssimæ Facultatis Medicæ de specimine inaugurali, publicæ luci exponendo, cogitanti placuit in primis, pro ingenii viribus, dolorificum vitæq; cum periculo haut rarò conjunctum *Dentitionis* opus examinare, & quibus auxiliis symptomatum atrociorum ferocia infringi queat, paucis proponere; quod ut cedat feliciter, faxit supremum Numen.

CAPUT I.

Dentitionis ὀνομασολογίαν & physiologiam continet.

§. I.

Cum consuetâ tractandi methodo ab ipsâ nominis explicatione soleat fieri initium, meritò huic quoque insistere nostrarum duximus partium. Ne verò quæ trita aliàs satis sunt ad nauseam operosè persequamur, pauca saltim delibabimus.

§. II. *Dentitionem* à verbo *dentire*, hoc verò ab ipsi*s dentibus* natales sumere, notorium est, ut ita vi vocis non dentium generatio, sed antea in gingivis atque maxillis absconditorum certo tempore atque naturæ motu extra gingivâ*s itio*, seu ex latebris *proruptio* innuatur. Dentium verò originem altius accersere piget, quo *celeberrimi Hoffmanni*, omnes hac in re frustra sudantes egregiè ridentis, censuram, evitem. *Græci* his insistentes vestigiis *ὀδοντίασιον* vocant, simulque ab *ὀδοντίασιον* derivant. Nostro idiomate quomodo exprimi soleat, cum omnibus notum sit mulierculis, adducere supervacaneum videtur.

§. III. Utut verò hujus vocis origo per jam dicta, satis constet, adhuc tamen gaudet latitudine quadam. (1) enim sub se comprehendere potest quamcunq; dentium prurptionem, sive contingat primis infantia*x*, sive pueritia*x*, vel subsequenti*bus* vitæ annis, ubi prioribus elapsis novi succedunt, vel serotini isti *σωφρονισήρος* dicti prodeunt. (2) Strictiori paulò

paulò sensu illud solum designat tempus, quo infantibus primâ vice dentes antea latentes gingivas perrumpunt, atque in conspectum prodeunt. Hocque iterum duos includit actus, *unum*, quem *Latini* germinationem, *Græci* ὀδονίσιμον vocant, ubi dentes germinantes instar feminum germinantium altius surgunt; gingivisq̃, dum primum faciunt impetum, pruritus mordacem inferunt, nos vocamus, *sie seheri ein*: alterum, quo impetus hic ulterius continuatur, donec penitus gingivæ fuerint perforatæ, ipsiq̃ dentes conspiciantur prominentes. *Græcis*, uti dictum, ὀδονίσις seu ὀδονόφωια ab ὀδονόφωιον vocatur, ὅταν οἱ ὀδόντες φέων μίλλωσι τῆς παρτοῖς, explicante *Galen. comment. in aphor. 25. sect. 3.* quo de latius videri possunt *Gorræus defin. med. p. m. 239. Anur. Foësius Oeconom. Hippocrit. lit. O.* Cum itaque ambo hi actus symptomatum immanium catervâ non rarò stipentur insigni, conjunctim præsentis erunt tractationis.

§. IV. Proinde in dentitione examinandâ progressus quò fiat facilior, nonnulla de ipsis dentibus ceu generaliora & supposita quasi erunt præmittenda, quibus cognitis postmodum ipsa eruptio melius deduci poterit.

§. V. Removeere hic lubet veterum vanas litigationes de genere partium dentibus assignando, an similes sint, an organicæ? singulis quippe experimur ferè momentis, hos cibos incidere, præparare, & per consequens actionem exercere integram. Huc illa quoque referri potest, an pertineant ad ossium familiam? licet enim in quibusdam ab iisdem discrepent, nihil tamen obstat, quo minus ossa sui generis, seu, ut *Scalig. sect. 2. exercit. 229.* loqui amat, suæ speciei dici queant.

§. VI. Situm dentium in homine operosè demonstrare non opus est, cum hi leviter etiam diductis labiis concinnò sanè ordine in utriusque maxillæ extremitatibus simplici ferie clavicularum lyræ ad instar promineant, tam providâ naturæ solertiâ, ut inferiores superioribus quidem committi possint, non tamen omnes simul & semel, (neq̃ enim è diametro æqualiter sibi respondent) ut variari actus possint, incisionis & contusionis ciborum. Hinc commissis mola-

874

ribus, anteriores superiores transgressi inferiores tegunt; coeuntibus anterioribus hiant molares, quiete & actione utrinque mutuâ intercedente. Rarum hinc æstimandum, quod *Eustach. lib. de dent. cap. 29.* refert, dentem mulieri Romanæ in medio palati fuisse enatum. Similiter simplex eorum ordo sæpè duplicatur, imò triplicatur, sicut de Hercule hoc refert *Cælius lib. 4. cap. 13.* de Mithridatis filiâ *Val. Max. lib. 1. cap. 8.* similiaque exempla & nostro ævo visa sunt. Omnia tamen hæc naturæ aliàs consuetum ritum non tollunt in totum; sed ejus aberrationem, seu lusum potius, nobis ob oculos sistunt.

§. VII. Majorem meretur considerationem decens, quod dentibus intercedit, intervallum, Græcis ἀγυς dictum, multis licet modis in diversis subjectis varians, modò longius, modò brevius distans, unde credulæ & ad superstitionem pronæ mulierculæ multa præfagiendo fabulantur de longævitate brevitateq; vitæ, peregrinationibus ad externos, aliisque, omnia tamen sine fundamento ac rei veritate, nisi quoad prius unâ respectus fiat ad numerum, quo magis enim distant dentes, eò ferè pauciores esse consueverunt. Notatum verò jamdudum à *Coo*: οἱ μακρόβιοι πλείους ὀδόντας ἔχουσιν, qui longa vita sunt, plures dentes habent, l. 2. epid. s. 6. t. 2. quò de *vid. Laurent. hist. anat. l. 2. c. 21.* Natura enim hoc ipso nobiliora longè intendit, potissimum verò duplicem propter finem id fabricavit, nimirum quo dentes statuto suo tempore non uno impetu omnes, sed divisim, è torulis suis egredi possint, aliàs enim teneri adhuc infantes dolorum hinc productorum cumulo sustinendo planè deficerent; postea quoque dum unus alterque ab officio suo desciscit, nec huic variis de causis præesse amplius potest, acerbissimorum simul cruciatuum promus condus existens, facilè ceu rebellis potest ejici sine alterius adhuc sani læsione, ut hinc molestiæ fiat finis dolorumque medela. Quæ omnia dubio procul non adedò contingerent feliciter, si omnes dentes essent continui, sicut natura ita lussit in Pyrrho Epirotarum rege, Eutyphæo Cyreneo, inde *μενίδωσι* dicto, aliisque.

Insigne

Insigne tale exemplum refert *Herodotus in Calliope*, repertam nimirum maxillam, habentem dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse universos, tam molares, quam ceteros. Geminum his refert *Timaeus à Guldenlee Cas. med. lib. 5. cas. 10.* anti-quissimæ cuidam familiæ proprium.

§. VIII. Ast maxillarum solum sunt incolæ, minimè verò iis continui, quod observavit *Hollerius obs. 31. p. m. 685.* Sed radicibus solum modò unâ, modò pluribus illis, pro ratione exigentiæ atque firmitudinis, infiguntur, quarum quælibet peculiari loculo circumscripta visitur. Contingit verò arcta hæc connexio beneficiæ articulationis, γομφώσεως vulgò dictæ, ubi maxillis cuneorum seu clavorum in modum firmissimè infiguntur, ut etiam in duriorum ciborum comminatione ne quicquam vacillent. Majoris autem roboris gratia huic articulationi suppetias haut contemnendas ferunt *συννέυρωσις* atque *συσσώρωσις*, monente celeberrimo anatomico *B. Rolinc. Dissert. anat. lib. 2. cap. 27.* illa quidem ratione membranarum & vinculorum, quibus dentes oculis suis firmiter affiguntur, hæc verò ratione gingivarum copiosis membranulis atque nervorum ramis scatentium, quæ quoad basin potissimum illos involvunt, firmiterque ambiunt.

§. IX. Quo verò dura hæc corpora beneficiis tum naturalibus, tum animalibus frui queant, hunc in finem omnis generis *vasa* necessaria illuc sparsa sunt atque inserta. Illa quidem præstant *arteria*, quarum origo dependet ab externarum carotidum ramis, atque *venæ* oriundæ à jugulari internâ, ut hinc non opus sit, cum *Helmontio tract. alim. §. insont. t. 24.* nutrimentum dentium à gingivis lateralibus accersere. Hæc vero *nervorum* à cerebro descendentium *par*, juxta veterum enumerationem, *tertium*, juxta recentiorum, *Bartholin. anat. reform. lib. 4. cap. 22. Willis. anat. cerebr. cap. 22.* aliorumque, *quintum*, unde etiam natales membranæ istius sensilis, interiori dentium parti expansæ, accersendi. Quamvis autem multi contentionis ferram inter se reciprocant de modo infertionis horum vasorum, in durissimam utpote substantiam, perplacet tamen hæc de re laudati jam
Rolincii

820

Rolfincii cit. loc. emigrae, quâ cum accuratissimo *Fallopio* lubens fatetur, hunc oculis assequi ad eò exactè nos non posse, à posteriori tamen multa phœnomena vasorum pradietorum insertionem abundè probare.

§. X. Ex his binæ jam dudum agitatae fuerunt controversiæ, hic loci obiter solum attingendæ, quarum una sensum dentium, an per totam substantiam dispenseretur? aliam eorum augmentationem, huiusque per totam vitam durationem concernit. Notissima vel tyroni sunt argumenta circa priorem pro & contra magno conamine adduci solita. Ast omnia facile evanescent, modò distinguant sensum naturalem & animale, illum omninò totus dens, sicuti reliquæ partes omnes, possidet, hunc verò eousq; radiare, quousq; spirituum animalium per nervos adductorum organicq; huic destinati vigor fulget, certissimum est. Quæ circa posteriorem afferri solent, nulli non possunt esse nota, verum si penitus hæc ab unâ parte, ab alterâ verò requisita nutritionis & augmentationis ab *Excellentiss. D.D. Præs. Theorem. med. part. 1. sect. 4. th. 5. & 6.* accuratissimè more suo tradita lustrentur, ficulnea apparebunt omnia, nihil etiam aliud, quantum quidem perspicere possum, concludunt, quam dentes, uti aliàs, ita etiam post debitam suam magnitudinem seu *ακμὴν* acquisitam continuâ ciborum, in specie duriorum comminutione quotidie atteri atque imminui, ne verò successu temporis planè absumantur, requiri partis absumtæ restitutionem, quæ tamen nutritioni magis, quam auctiori propriè adscribenda venit.

§. XI. Diverfus situs, conformatio, usus aliaque dentibus diversa largiuntur nomina, omnibus nota, ut alii dicantur à situ, officio & tempore eruptionis, *primores, gelasini, incisores, lactei*; alii verò à conformatione, similitudine, peculiarique assignato cum aliis partibus consensu *canini* seu *oculares*; alii denique ab officio *molares*; quibus succedunt tandem *serotini* isti sapientiæ dicti.

§. XII. Verum enim verò dentium hæcenus, quantum huius loci, descriptorum series in adultis uti satis conspicua,

cua, ita ex aduerso infantum recens natorum, non sine natura singulari providentiâ, per menses aliquot oculos nostros subterfugit, & præterlapsis demum quibusdam mensibus ordinariè unus alterq; solum gingivarum fores pulsat, exitum liberum anhelat, quos successivè reliqui sequuntur. Licet enim Romæ olim aliisq; in locis quidam cum dentibus fuerint nati, hincq; dentati dicti, quorum proximum necit catalogum *Zving. theatr. vit. hum. Schott. Phys. curios. lib. 3. cap. 34. S. 3.* similiaq; exempla hodiernum aliquando contingant, vix tamen consveto aliàs ordini multum derogatur, dum rarò solum ea accidunt, multo minùs Romanorum more urbis exitum inde colligendum; quin potius individui istius vigor Archeiq; singulare in partibus perficiendis robur ultrò inde patescit.

§. XIII. Fluxere hinc duæ aliæ veteribus controversiæ, paucis hinc examinandæ, quarum prior de primordiis dentium, ex quâ scilicet materiâ capiantur, posterior de tempore generationis agere solet.

§. XIV. Ut verò de illa veterum sententias, ex eorum scriptis abundè hauriendas, brevitatis studio omittam, quæ nil nisi simplicem sapiunt credulitatem, tota res ex recentiorum fundamentis, oculataq; experienciâ, cui faciliùs præbenda fides, paucis dilucidari potest. De generationis quippe arduo aliàs negotio hoc tamen certò constat, semen non, juxta veterum mentem, concurrere *vel ὄρον*, sed *vel ἐπέγειον*, seu solum contagium parte suâ spirituosiore efficere, utrumq; hâc ratione irrorare, accedere postmodum affluxum feri & sanguinis materni, materiamq; partibus omnibus tum formandis, tum postea perficiendis suppeditare, sicut hâc in re omnes ferè recentiorum concordant. Hoc fundamento posito, absque negotio concludi potest, quod idem sanguis dentibus quoq; præbeat materiam, in specie quoad partem suam serosiore; in aprico siquidem est, partibus spermaticis veteribus dictis serum prima præbere stamina, quod *Barbat. dissert. de sangv. & sero pag. 44. & 57.* fusius probat: dentes verò ad hanc partium classem veteres unanimi consensu retulerunt. Accedit etiam, ut jam dicetur, principium

cipium eorum planè mucosum , feroque coagulato seu inspissato simillimum apparens.

§. XV. *Hæc* primo intuitu majus facessere videtur negotium , cum tempus , quo dentes egredi solent , mille variet modis , ut veteres , generationis negotii parum gnari , nil aliud concipere potuerint , quam eodem tempore etiam dentes generari , quo erumpunt . Ast habeatur modò ratum recentiorum suppositum , quod omnes corporis nostri partes delineationem seu rudimentum quoddam in utero adhuc accipiant , licet earum perfectio plenaria maximè variet ; facile indè colligitur , dentibus simile quid in utero accidere . postea vero perfectionem ad egressum idoneam illos expectare . Sicuti verò hæc facile de dentibus primis annis prorumpentibus concedi debent , ita dubium haut contemnendum restare fateor de illis , qui longâ annorum serie pro renovatione succedunt . Verum avtopsia anatomica , ut rationes taceam , omnem , eximit scrupulum , cujus ferè antesignanus habendus *Eustachius loc. cit. cap. 15.* sanctè affirmans , se plures maxillas foetuum tam abortivorum , quam maturorum aperuisse , ibidemq; observâsse dentes incisores , caninos , & tres molares adhuc molles , tenuissimo intersitio ossæo disjunctos , quibus singulis folliculus mucosus & tenax , extremâ parte perforatus , unde mucro dentis pullulantis procedit , erat appensus ; imò his artificiosè separatis novus iste , licet exiguus adhuc , ordo absconditus latuit , qui quasi germen est pro renovatione ordinis prioris , uti latius id dicto loco describit . Hanc quoq; avtopsiam plurimi recentiorum confirmant , mihiq; plus vice simplici curioso spectaculo in talismodi foetuum tam publicis quam privatis dissectionibus eorumque scelestopœiis lustrare licuit apud *D. D. Fascium , Patronum studiorum meorum , dum multa ipsi debeo , absque honoris præfatione nunquam nominandum* , ut religio sit , amplius hac de re dubium fovere . Insuper videri merentur *Eysson. de off. infant. cap. 3. p. m. 51. Volcher. Coiter. de off. fet. abort. cap. 4. Ephem. Germ. Ann. III. p. m. 559.* alique .

§. XVI. Ex jam dictis plurima circa dentitionem luce meri-

meridianâ clariora redduntur, multa quoque falsâ antea hypothesis superstructa suâ corrumpunt sponte. Sic non amplius obscurus est proventus dentium istorum circa mensem modo septimum, modo nonum, modo duodecimum, modo tardius erumpere consvetorum, quorum primo incisores jam superiores, mox inferiores, ordine insigniter variante, in conspectum veniunt, quia non tam cum aliis rudimenta sua in utero adhuc claustris fortiuntur, quam prærogativam perfectionis præ reliquis levi etiam intuitu conspiciendam exhibent, uti *Eyssönius loc. cit.* insimul quoque avtopsia comprobat. Hi enim præ cæteris laminam habent solidiusculam, canini verò minorem, nec ita solidam, molares verò tenuissimam & ferè chartaceam, ut hinc non ulterius mirum sit, si quidam citius, quidam tardius suum adipiscantur complementum, eorû ordine, quo in utero quoad rudimenta sunt distincti, egrediantur. Hoc tenendum, quòd neque ordo prorumpendi, neque tempus tam primæ eruptionis, quàm subsequæ renovationis, quod plerumque septimus annus est, (licet vitæ terminus exinde certò hariolando prædici nequeat, quo de *vid. obs. 183. Ephem. Germ. Ann. VI. & VII.*) quibus numerus dentium adjungi potest, ad eò certis limitibus possint definiri, quos naturæ lusus non transgrediatur. Uti enim natura prorruptionis tempus in quibusdam anticipat, dentesque in utero adhuc perficit; ita non rarò longius protrahit, & per menses vel annos retardat, ut omnia hæc potius dependeant à nutu Archæi partiumque vigore; prout enim hic est constitutus, nullaque adsunt impedimenta, ita quoque partium perfectio citius vel tardius progreditur.

§. XVII. Unde verò his dentium rudimentis superveniat perfectio, facile patebit, modò considerentur vasorum supra §. §. denominata, quæ utique suam simul acquirunt delineationem, posteaque in reliquorum vasorum pro fangvinis motu necessariorum perfectione, quod ipsis debetur, etiam accipiunt, ut hinc fangvinem arteriosum à corde propulsus, seu canales ordinarii, pro debito modulo ad hæc mucosa adhuc deferant corpora, quodque post partis serosioris se-

questrationem superfluum, iterum ad fontem, unde manavit, reducant. Hanc partem verò serosam promptè folliculus iste mucosus primò suscipit, utpote sui similem, postea perfectione majori accedente radix atq; cavitas dentium interna, longo tempore adhuc conspicua, mucorem continens, hoc fungitur munere, adductamq; materiam quasi sinu foveat, quo accedens postea Archeus, omnium aliàs actionum diribitor, illam immutat itaque disponat, ut dentibus rudioribus complementum largiri possit, quem modum, ejusq; procedendi ordinem, egregiè tradit *Rolsinc. loc. supr. cit.* Mirandus postea hic artifex opera sua in tenebris fabricata, quantumq; usus postulat, perfecta publicæ luci exponere molitur, hinc gingivarum claustra perrumpit, dumq; tenelli adhuc infantes, & ne leviores quidem cujusvis materiæ insultus sustinere valentes, symptomatibus hic concurrentibus viribus sint impares, eorum salutem prospiciens non statim post partum hoc tentat, sed tantam necit moram, donec viribus paulo plus valeant, & quo omnia prosperiori ulterius eveniant successu, partitis præstat vicibus.

§. XVIII. Corruunt tandem ex antea suppositis omnia ista, circa dentium renovationem aliàs tradita, in specie falsò putata *Vesalii hum. corp. fabr. lib. 1. cap. 11. Columbi lib. 1. de off. cap. 10.* aliorumq; apophysis dentibus afficta, quam renovationis tempore à radice eorum decidere putarunt, ut ex eadem novum postea germen proveniat. In ratione denique horum φαινομένων reddenda longè felicius progredimur, quam veteres, quippe quæ per superius dicta est manifestissima, dum subsequens hic dentium ordo nato infante prioribus subjectus apparet, ac licet progressu temporis offesum, ast tenue, interstitium utrosque disjungat, accedente tamen perfectionis tempore, Archeiq; motu adjuvante, illud facile perrumpitur, dentesq; hi successores tolluntur in altum, ut priores usui minus idonei lapsu faciliori ex alveolis suis riant, novique hi ceu firmiores subsellia priorum, occupant.

CAPUT

13
CAPUT II.

81a
Dentitionis pathologiam atq; semioticam examinat.

§. I.

Perfectâ dentium generatione, perfectione, modoq; exeundi, ulteriori circumstantia prurptioni conjunctâ considerationem penitiorum merentur. Hæ enim, uti aliâ: jus mutare dicuntur, ita prout sunt mitiores vel atrociores, dentitionem reddunt vel facilem vel difficilem; omnem enim pruriginem in hoc negotio planè abesse, vix credibile est, cum hæc juxta *Jacob. Truncon. de cumud. morb. puer. tr. 4. cap. 9.* puerorum dentitionem sit inevitabilis passio. Ast licet quibusdam sine notabili molestiâ hoc naturæ opus succedat, frequenter tamen magna vitæq; periculum minitantiâ, totiesq; experienda, quoties hocce dentium naturale iter perficitur, conjungi symptomata, in aprico est, ut horum intuitu res hæc aliâ naturalissima; simili ratione ac partus, rerum præternaturalium catalogo ab omnibus medicis inferatur, monente *Sennert. prax. lib. 4. part. 2. cap. 14.*

§. II. Quo itaq; hujus improprie, vel quasi dicti morbi impetus coercetur, tenerisq; infantum corporibus, facile aliâ succubituris, auxiliatrices porrignantur manus; causâ, benignæ naturæ opus difficile reddentes, paucis perpendenda veniunt.

§. III. Harum *immediata* nulla erit aliâ, quam *dentium* prurptionem molientium *exitus* ultra naturæ modum, *sufflamenatus*, hic enim prout variat, ita ipsam modificat dentitionem, juxta *Jöel. prax. lib. 2. sect. 5.* Hanc ceu *mediata* proximiores producant varia, quæ imprimis *Sylv. prax. lib. 4. tract. 1. cap. 7.* ex duplici optime haurit fonte, suntq; vel ipsi aliquando dentes, vel sæpius gingivæ, licet juxta consuetam, aliâs methodum sub causarum remotiorum numero contineantur;

882

tur; verum quia hic proximius agunt, haut absurdè hoc insigniuntur titulo.

§. IV. *Dentes* inculpat duplici ratione, *vel* quando se-
gnius excrescunt, *vel* quando obtusiores sunt, unde difficilius
penetrant. *Prius* variis accidit modis, dum materia his par-
tibus perficiendis atque nutriendis deficit, aliisq; modis vi-
tiata est, *vel* Archeus per se est debilior, segnius hinc motum
atque ὀρρασμὸν quasi promovet, *vel* res non-naturales huic
operi impedimentum ferunt, *vel* deniq; morbi varii generis
obicem ponunt; aliæq; hic non recensendæ circumstantiæ
huncce dentium remorantur motum. *Posterius* quod con-
cernit, nimirum dentium naturalem figuram exitum citra præ-
dicta jam obstacula retardare, aliquo modo veritati consen-
taneum videtur, cum omnia aliàs obtusiora præ acutioribus
lento agant gradu, ac, nisi majori moveantur impulsu, planè
non penetrent. Ast hoc cè assertum in præsentī negotio non
in totum, sed in tantum admittere convenit; siquidem huic
quotidiana & *Hippocratis* tempore jam tum probata refragatur
experientia, quâ constat, dentes caninos, licet præ reliquis satis
duros atq; acutos, Germanis hinc die *Επίχάλυνη* dictos, præ ob-
tusioribus molaribus majori cruciatu atque molestiâ prodire,
acutiusque gingivarum carnem afficere, dum involucre hæc
pervadere nituntur.

§. V. *Gingivarum* culpa faciliè patet, sunt namq; fran-
gendorum repagulorum loco, unde densiores atque callosiores
dentibus rumpentibus fortius resistunt, liberumq; transitum
ipsis denegando hunc laborem procrastinant. Densitatem,
hanc producunt varia, fitq; interdum à constitutione naturali
compactiori, aliisq; rebus sub causis remotioribus aliàs con-
tentis, quas inter, ut unicam saltim nominem, aërem anniq;
tempus plurimum conferre in confesso est, unde *Rhases* tem-
pus vernum atque æstivum cæteris paribus dentitioni commo-
dissimum pronuntiat, dum gingivarum laxitas observatur ma-
jor, quam hieme, ubi frigus poros fortius constringere aptum
est. Frequentius insuper res externæ duriores, varium in finem
crebrius gingivis nudis atq; tenerioribus applicatæ callositatem
pro-

producunt, quo in passu matres omnesque curam infantum, gerentes culpa raro vacant, dum multa statum hunc inferentia, praeposito plane ausu, ipsis non appetentibus, omnibus obtrudunt modis. Notorium quippe est, quantam matres adhibeant solertiam in nutrimento infantibus suppeditando, adeo quidem, ut plus quam papyraceus quasi eorum ventriculus recipere ac tolerare possit, infarciant, nec pulmentis hisce edentulis apprimè congruis contentæ, durioribus cibis ipsos adfvescere dum volunt, sæpe lusus gratiâ, ipsis porrigunt crustam panis, ossa carnis parte adhuc obducta, & alia, quæ omnia infantes gingivis suis promptè arripiunt, hinc & inde movendo omnibus viribus comminuere satagunt, ut taceam varii nominis crepundia, nulla urgente necessitate, sed consuetudinis ac dentitionis subsequentiæ facilitandæ gratia perverso usu crebrius dicto modo applicata. Omnia enim hæc quid valeant in callositate gingivarum producendâ, testatum reddunt senes edentuli, quorum gingivæ, dum dentium vicem sustinere coguntur, promptè callefcunt, quod infantibus eadem, vel faciliori ratione contingere, toto die observatur, ut ita matres, dum infantibus suis benefacere student, ipsis viam ad cruciatu enormes vitæque periculo conjunctos sternant.

§. VI. Dicta jam dentitionis difficultas symptomatum acerbissimorum ferax existit, quorum præcipua in unum quasi fasciculum collegit *Divinus Senex sect. 3. apb. 25.* inquires: Προς δὲ τὸ ὀδοντοφύειν προσάγειν, ἔλων ὀδαξισμοὶ, πυρετοὶ, σπασμοὶ, διάρροιαί, καὶ μέγιστα ὅταν ἀνέγῃσι τὸς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυστάτοισι τῶν παιδιῶν, καὶ τοῖσι σκληρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσιν. *Cum dentire ceperint, gingivarum molesti pruritus, febres, convulsiones, diarrhææ oriuntur, maximeque cum edunt caninos dentes, & qui inter pueros crassissimi sunt, alvog, adstricta.* His tanquam frequentioribus junguntur sæpe alia adhuc ceu secundaria, utpote tussis, vigilix, salivatio crebrior, vomitus, succedunt non raro in statu graviore gingivarum tubercula, deinde abscessus & apthæ, superflua caro, vesiculae atque fungi, referente *Omnibon. Fernar. de art. med. infant. lib. 3. cap. 28. Sorbait med. pract. tract. 4. cap. 16.* Ast non omnia

omnia semper uno agmine ingruunt, verum modificantur à dentium eruptione citiori tardiorive, dispositione individui, aliisque concurrentibus circumstantiis.

§. VII. Primarium verò atque essentialiter inharens ὀδοντιῶν symptoma *gingivarum molestus est pruritus*, immediatè à tensione atque expansione fibrarum nervosarum, gingivis copiosè intertextarum, seu, juxta communem loquendi usum, à solutione continui potissimum in fieri dependens, mediatè verò & quidem proximus dentes ipsi exitum affectantes, indiesq; altius surgentes existunt causa. Notum quippe est, causam aliàs dolorum à *Galeno comm. in supr. cit. aphor.* optimè comparari cum spinâ carni infixâ, quam toto die dolores producere observamus, jam verò dentes egregiè quidem, aut cum summis infantum cruciatibus, hanc suscipiunt spartam, imò amplius progrediuntur, nec, uti spina, gingivis infixi manent, verum ulterius tendunt, donec exitum liberiorē nanciscantur. Uti verò spina acutior dolorem acutiorē causatur, ita quoque dentes, quo sunt acutiores, eundem præstare queunt effectum, quâ de causâ dentes canini ab *Hippocrate loc. cit.* omnium symptomatum præ reliquis accusantur fabri. Hinc non solum dependere gingivarum, molestum pruritum, dum dentes dicto modo insurgentes membranas nerveas quaquaversum primâ invasione distendunt, verum etiam subsequenter plenariam solutionem, continui in esse, ejusque effectum, dolorem nempe acutum, ὀδοντοφυΐας tempore succedere, arbitrari fas erit. Huic verò dolorum causæ suppetias ferre humorum acrium unde unde veniens affluxus, à dolore præcedaneo sponte concitabilis, apprimè potest, quo non solum gingivis antea laceffit nova succedit afflictio; verum etiam ipsi dentes, quod *Sorbaie loc. cit.* in specie monet, hujus molestiæ redduntur participes, dum salina humorum talismodi spicula illorum partibus potissimum, circa radices tenerioribus atque sensibilibus infiguntur, & hinc ob inæqualitatem suam sensum molestum ipsis inferunt, non aliâ ratione, ac in odontalgia adultorum contingere solet.

§. VIII.

§. VIII. Dicta jam continui gingivarum solutio, hancq̄ fideliter insequens pedissequus, dolor acutus, instar mali corvi mala producit ova, antea nominata. Sic *inflammatio* gingivarum hujusque individuum adjunctum, *tumor*, presso sequuntur pede, originem fumentes à sufflaminato his in partibus consveto sangvinis circuitu. Quomodo aliàs dolor acutus sangvinem in motu suo impedire queat, notum est, hoc verò in negotio, vel juxta *Sylv. loc. supr. cit.* contingit, dum dicta gingivarum accidit perruptio, haut raro vasa sangvisflua ibidem satis copiosa simul dilacerantur, hinc sangvis effluit, nullumq̄ exitum inveniens, sistitur in earum substantia, postea verò, dum non movetur, capit vitium, atq̄ in grumos abit, hincq̄ tumorem infert, quo postea sangvinis motus tum propter vaporum compressionem, tum obstructionem inhibetur. Vel, ex *Willisii de morb. convuls. cap. 4.* mente, sangvinis motus inhibetur, quando gingivarum membranæ atque fibræ distendantur, hinc spasms in nervis alicubi excitatis, nervi corrugati & contracti arterias, ceu frequentes socias, comprimunt & convellunt, ut hinc etiam sangvinis motus circa has inhi-beatur partes.

§. IX. Subsistente per aliquot dies inflammatione ac tumore, sangvis iste congrumatus, particulis roscidis atque balsamicis exspirantibus, dum acrimoniam promptè suscipit, reliquos humores illuc propulso simul restagnantes simili caractere signat. Quid? quod, nisi in tempore curetur, (siquidem vix ultra septem vel novem dies subsistere potest,) in suppurationem, quod ejus proprium, abit, unde gingivarum *abscessus, aphtha,* & alia superius ex *Sorhaii* adducta in profcenium veniunt, ipsiq̄ dentes statu hoc duriori vix citra gingivarum exulcerationem prodeunt, uti tale exemplum infantis, cui omnes dentes hoc modo prodierunt, à viro fide dignissimo mihi relatum memini, similia crebrior insuper sup-peditat experientia.

§. X. Ex eodem fonte *febris*, utpote symptomatica, derivanda erit; quando enim talis contingit motus sangvinis inhibitio præternaturalis, indeque inflammationes succedunt;

dunt, etiam vitiosa restagnationes & irregulares fluctuationes eveniant, ex his verò calor p. n. seu effectus in corde concipiatur, & hinc per totum corpus diffundatur, necesse est. Ut taceam insignem ac plane p. n. spirituum commotionem, paulo post tangendam; hæc enim quid valeat in calore p. n. excitando, abundè testatur ira, similiaque animi pathemata. Promptius verò accidunt omnia, quò major causarum procatarticarum adest apparatus; infantum enim corpora colligendis variis humorum heterogeneitatibus sunt accommodatissima, quæ latentes antea facilè conspirant, ut à causis talismodi evidentibus commoveantur, suamque ferociam exercent. Hinc prout heterogeneitates variare solent, ita febris modò continuæ, modo intermittētis ludere solet larvâ.

§. XI. *Convulsio & epilepsia* mater puerorum aliàs ab *Avicenna lib. 3. fen. 1. tr. 5. cap. 8.* dicta, novercæ potius sustinentes munus, fideles se exhibent comites. Omnibus enim, constat, quanta toti generi nervoso intercedat commotio, quamvè debile atque scilicet adhuc sit infantibus, adeo quidem, ut leviolem invasionem citra violentas commotiones atque contracturas sustinere non valeat. Hinc cum tantus, tamque acutus partium nervosarum circa dentes faucesque stabulantium adsit dolor, violentæ contractioni conjunctus, de facili omnia hæc *από τῆς αἰσθητικῆς* communicantur, unde non solum dolor iste acutus totam nervorum compagem, imò ipsam originem, eadem molestiâ imbuat, verum etiam spiritibus animalibus motum violentiorem, & hinc subsequenter conturbationem imperat. Hoc violentiori motu humores in toto corpore contenti simul nimium quantum exagitantur, ut antea legitimâ licet qualitate imbuti, hac occasione vitium, atque acrimoniam concipiant, prout hæc *Sylv. loc. cit.* more suo succo pancreatico atque bili applicat, quasi in similem, motum p. n. concitati ultra naturæ spheram effervescent, hinc halitus tum acidus, tum vi narcoticâ præditos erumpentes, unâ cum similibus à parte affectâ ad cerebrum amandati, hinc epilepsiam, convulsiones, aliaque producerent. Licet hæc per omnia largiri non queam, illud tamen certissimum est,

ut

uti jam dictum, omnes antea in corpore latentes dispositio-
nes, sive sit hæreditaria, sive dependeat à nutritione vitiosâ, aliis-
que humoribus acrioribus, hoc ipso dolore atque agitatione in
actum traduci, ad eò quidem, ut lympha, dispositionum talismo-
di vetricis promptissima, simul vitiosè commota copiosius, ac
aliàs solet, nervis suffundatur, vitiumq; simul allatum spiritibus
atque membranæ affricet, unde nil nisi spasmodicæ contractio-
nes multis modis variantes, ceu ex equo Trojano, prodeunt,
quibus ob continuam spirituum exagitationem *vigilia* atque
pavores junguntur continuò.

§. XII. Ast *Willisii* assertum *de morb. convuls. cap. 4.* ad eò
pro universali accipiendum minimè erit, quo statuit, graviora
symptomata dentitioni conjuncta, in specie febres atque con-
vulsiones, sine præviâ dispositione sive innatâ, sive acquisitâ,
non contingere. Ut enim ipse jamjam accusaverim tales
dispositiones, utpote *Hippocratis* testimonio maximum con-
ferentes punctum, simpliciter tamen affirmare non ausim, citra
has consveta symptomata concurrere non posse. Imo aliis in
locis sibi ipsi contradicit, dum *libr. de febr. cap. 2.* omnes fe-
bres à vitiosâ deducit fermentatione, introducta vel à particulis
heterogeneis, vel, citra has, à principio quodam seu elemento
sanguinis constitutivo ultra temperiem naturalem everso. Si-
militatione *de morb. convuls. cap. 1.* concedit, irregularem mo-
tum contingere etiam posse citra particulam heterogeneam,
explosivam, quando spiritus animales justo impetuosius & ve-
hementius in actus suos rapiantur, ubi tanquam equi effrænes
stimulis agitati inordinatè exiliant, copulamque suam, licet ge-
nuinam, violenter explodant, sicq; partes appensas velut currus
motu hoc perverso secum corripant. Quibus suppositis fa-
cillima erit conclusio, quod dolor iste acutus, diutius præpri-
mis subsistens, omnia hæc, etiam citra dispositionem aliam, præ-
stare valeat.

§. XIII. *Salivatio crebrior* à dolore, spirituum commo-
tione, lymphæque acrimoniâ & fluxilitate arcessenda erit; ex
dolore enim vasa glandularum vicinarum, imprimis salivalium,
illasque integentes membranæ vellicari solent, simulque ube-

rior hoc ipso saliva in os contingit effusio. Commotio spirituum suam confert symbolam, hi enim in reliquos corporis humores uti supremum obtinent imperium, ita facile uberio- rem copiam ad has glandulas excretorias amandare valent, quod vel appetitus fortioris exemplo constare potest, quanta enim quæso tunc saliva in os effunditur copia? Humorùm de- niq; acrimonia quid in salivâ copiosius movendâ efficiat, citra plurimas rationes testantur scorbutici, hypochondriaci, omnes- que, quorum latex salinis scatet spiculis, hi enim molestissimo crebrius vexantur ptyalismo.

§. XIV. Consveto hinc more saliva, continuo ad ventri- culi penetralia tendens, faucium alluit isthmum. Quamvis vero salivâ blandioris in statu naturali præterlapsus etiam nobis in- sciiis & sine ullâ fiat molestia; hoc tamen tempore, cum partim copiosius, partim spicula salina comites habens descendat, cum continuâ *faucium irritatione, rosione, tussiq;* molestâ, plerumque *siccâ* hocce suum perficit iter. Insuper ad ventriculum dela- ta, stimulos ulterius infigit, ibidem suam amplius exercens ty- rannidem, ipsum jam tum ad spasmodicam contractionem dis- positum, à consensu partim nervorum, partim membranæ fau- cium ipsi quoque communis, lacte corrupto aliisque humori- bus, quos ipse sinu fovet, in *vomitibus* frequentes, *anorexias*, alia- que sexcenta concitat, uti ex deductione accuratissimâ *Excel- lentiſſ. D. D. Etmulleri valetud. infant. §. 31.* hac haurire mihi licuit.

§. XV. Nec ad intestina, ceu ventriculum prolongatum derivata saliva ab hac desistit atrociam, verùm humorum bilio- forum ibidem morantium, aliorumq; per febrilem fermenta- tionem illuc missorum ferociam strenuè adjuvat, glandulas mi- liares ibidem copiosissimas continuo stimulando, ut majori in copiâ humores fundant atque transcolent. Præterea intestino- rum omnis generis fibras, accuratè à *Willis. pharm. rat. part. 1. sect. 2. cap. 2.* descriptas, molestâ atque continuâ afficit irrita- tione, ut hinc spasmus excretorium præternaturalem atque frequentem concipiant, hincque *diarrhas* dentitioni superve- niens originem trahat.

§. XVI.

§. XVI. Siccò porro silentii pede prætereundum non erit, quod *Sirobelberg. manud. curand. pueril. affect. cap. 9. p. m. 21.* præ reliquis adnotavit, ipsaq; experientia comprobat, dari nimirum *dentitionem* aliam *veram*, hætenus examinatam, aliam verò *spuriam* seu *notham*, quam mulieres vocant, *die Bull*/quasi *Beulzähne*/ nihilq; aliud est, quam tumores quidam gingivarum posteriori parte, quã dētes enasci debent, in acumen protuberantes, & infantes à lactis suctu impediētes, ab affluxu procul dubio humorum acrium, ibidem postea stagnantium, originem trahentes, facile dentes erupturos qui mentiuntur.

§. XVII. Quo itaq; probè inter se distingvantur, signa, quibus vera dentitio cognosci potest, juxta consuetam methodum subnectenda veniunt. *DIAGNOSTICA* facilè eruuntur, juxta *Sennert. loc. supr. cit.* desumpta (1) à *tempore*, quò dentes aliàs erumpere solent, ordinariè scilicet mense quinto, sexto, & sequentibus. Observati verò sunt, quibus ultra biennium eruptio dilata fuit, imò exemplum rarum nobis retulit *D. D. Præses*, quod in vicinâ urbe cuidam lanifici decimo quarto demum anno prodierint. Cũ itaq; hoc mille variare soleat modis, huic alia adjungi debent, circa os occurrentia, si nimirum (2) accedat frequens digitorum aliarumq; duriorum rerum in os immissio, fortiorq; gingivarum ac scalptitia quasi perfrictio, papillarum nutricis arctior & iracunda quasi constrictio seu commorsus. (3) petuntur à *loco*, ubi dentes erumpere solent, ibidè enim gingiva modo albicat, modo in altum sublata atq; acuminata est, & aliis modis hospité latentè exitumq; affectantem prodit. His deniq; si (4) consveta jungantur *symptomata*, nimirum clamor atque ejulatus præter modum, continuus, crebrior ac molesta salivæ in os effusio, calor præternaturalis totius oris interni atque genarum, aliaq; antea recensita conspirent, conjunctim difficile hoc opus præfens esse certo arguunt.

§. XVIII. *PROGNOSTICA* omnium optimè & fufissimè horum fidelis promus condus, *Hippocrates lib. de dentit.* tradidit, unde commodè peti possunt. Insuper regulantur juxta symptomatum atrociorum syndromen maximè variantem. Quantum verò ad *SALVTEM & MORTEM* spectat, notum est, juxta *aph. 34. sect. 2.* mor-

būm hunc infantibus per omnia esse congenerem, proinde per se minus periculofum, quod effato suo *Sorbait loc. cit. cap. 2. theor. 25.* comprobat. Aft exindē omni vacare periculo abfolūtē pronunciandum non erit, cum ſæpè vitæ filum præcindat, quotidiana ſuffragante experiētiā, quale exemplum etiam refert *Sculiet. armam. chirurg. part. 2. obf. 34. p. m. 49.* ut adeo morborum acutorum in morem ſæpè dubias habeat prædictiones. LONGITUDO & BREVITAS ex ipſis obſtaclis atque ſymptomatibus prædici poteſt, uti illis, qui cum tuſſiculâ dentiunt, *Hippocratis* teſtimonio, tardius hoc negotium ſuccedere ſolet, cujus effati rationes accuratiſſimè expoſitas vid. apud *Chriſtian. Lang. colleg. MS. de morb. infant. cap. 19.* Accedit, quod pleraq; concurrentia ſymptomata ex urgentium atq; acutorum ſint claſſe, unde, ſi exitus dentium feliciter ſuccedat, ſponte quoq; nonnunquam citò terminantur, & contra. MODUS deniq; EVENTUS medico omnia ſymptomata atq; circumſtantias probè conſideranti non poteſt eſſe ignotus; conſtat enim ex hætenus dictis, omnia ſymptomata à dolore ceu face accenſâ vel ſpinâ infixâ dependere. Hinc ſalus prædici poteſt, ſi dens citò erumpit, infantes nullam præviam fovent diatheſin morboſam, ſymptomata, imprimis ſpaſmodica, in remiſſiori ſunt gradu, indiesq; minuuntur, tunc enim dente vel criticum in morem erumpente, doloreq; ceſſante, vel, quod frequentius & magis fieri aſſolet, ſaltem ad id magis aptato, naturâ aliquandiu unam vel alteram v. g. ſeptimanam queſcente, & ad prurptionem plenariam hinc citra novum aſſultum ſe accingente, poſt periculorum nubila gratiſſimus ſanitatſ fulget Phœbus, & ſymptomata omnia, ceu face extinctâ, vel ſpinâ exemptâ, ſponte evaneſcunt. Contra ea verò ad mortem ſæpe terminatur, ſi exitus dentium variis de cauſis moretur, ſymptomata quotidie increſcant, imò nova, prioribus non ablatis, ſuccedant, atrociterq; affligant, calculum addat naturæ debilitas, omnibus tunc modis huic oneri ferundo infantum teneriora corpora redduntur imparia, hinc ſuccumbunt, hinc diem ultimum ſubire non rarò coguntur.

CAPUT

CAPUT III.

Therapeiam subnectit.

§. I.

Quamvis ipsa *dentitio* absolutè & in se considerata, ceu opus naturalissimum, nullâ indigeat curatione, hæc tamen examinata remoræ ipsam impediētes atque difficilem reddentes, legitimâ medendi methodo auferendæ sunt, quo infantum saluti maximè hinc periclitanti maturè consulatur.

§. II. Hoc ut felicius detur effectum, duæ statux quasi mercuriales erigendæ, ad quas omne in curatione flecti debet studium, quarum una est, *dentium exitus quantocyus ut promoveatur, illumq; remorantia obstacula removeantur*; quæ aliàs INDICATIONIS CVRATORIÆ atq; PRÆSERVATORIÆ nomine venit: altera *circa symptomatum urgentium celeri medicina ope mitigationem occupata est*, hincq; INDICATIO SYMPTOMATIS dici consuevit.

§. III. Priorem quo assequi liceat, ceu palmariam, & in quâ potissimus curationis versatur cardo, tres isti præsidiorum fontes omne conferunt punctum. PHARMACEVTICUS hinc primò consulendus suppeditat *evacuantia & alterantia* tam *universalia* quam *particularia*. Licet verò EVACUANTIA plerumq; aliàs præmitti soleant, præsentī tamen indicationi non semper conveniunt, cum partim obstet corporum teneritas, partim ultro suboriens humorum exagitatio, atq; tam *civis* quàm *udris* evacuatio, caute proin cum his mercandum, ne igni oleum affundatur. Ast si urgeat humorum in primis viis restagnatio, alvuscq; aliàs pertinaciter obstructa observetur, unde plura posthinc metuenda mala, præservationis quasi causa *lenia* possunt admitti: ex his verò in specie *manna Calabrina* variâ sub formâ, sive in ∇ *ceres. nigr. flor. til.* aliisq; ad ʒij vel ultra soluta, sive liquida ista à *Schræd. pharm. med. chim. lib. 4. class. 4.* descripta, sive *julepata* juxta descriptionem *Hoffm. in clav. vel elect. diacass. cum manna, sirupus de cichor. cum rhabarb. pulvis laxat. puerorum* similiaque varia, quæ alvum leniter movent, vitiososq; humores citra insignem agitationem educunt. Ipsi quoque nutrici, si infans adhuc lactetur, mediocria propinari queunt purgantia ex
jalapio

892.

jalapio aliisque; evaporatis, quæ variis satisfaciunt intentionibus, & refractis quasi viribus ad teneriora hæc derivantur corpora. Nec *clysteres* hoc in passu suâ carent laude, qui tanquam catholicum præsidium omnia incommoda ex strictiori alvo aliâ oriunda apprimè averruncant, possuntq; ex emollientibus & paregoricis, stimulo non adeò forti addito, domestico etiam componi labore.

§. IV. ALTERANTIA proinde sacra erunt anchora, potissimum *particularia*, & ex his in specie *emollientia*, atq; duriores, carnem rumpentia, quæ gingivarum substantiam strictiorem dentibus erumpentibus resistentem emolliunt & relaxant, ut facilius ipsis pateat via; suntq; in duplici differentia, ac vel pingvium, oleosorum, vel mucilaginosorum comprehenduntur titulo. De utrisq; constat, quod omnia, quotquot etiam sint, in hæc conveniant operatione, ut fibras extensas atq; strictiores particulis suis roscidis atque obtusioribus emollire & relaxare valeant, unde hoc posito fundamento, non est, ut eorum tantus hinc inde conquiratur apparatus, cum pauca omnem rem expedire possint.

§. V. Frequentius verò feligi hunc in finem solent *butyrum recens insulsum*, ejusq; O , *pingvedo anserum, gallinarum, anatum, coturnicis, leporis*, cui multa tribuuntur, ejusq; *cerebrum*, O *lil. alb. amygd. dulc. rosar. chamem. ungv. de albaâ, mel virg. vel rosatum, mucil. sem. malv. alb. psyll., sem. lini, vitella ovor. ficus recentes, succ. ex cancris vivis expressus*, aliaq; hîc non recensenda. Ast omnia non promiscuè, sed cum prudentiâ medicâ debent adhiberi, cum quædam præter emolliendi virtutem aliam insuper foveant qualitatem. Hinc mitiora atq; temperatiora præmittere fas erit, qualia sunt O *butyri, lil. albor., pingvedo coturnicis, mucilagines* jam nominatæ, quæ omnia vel simpliciter applicantur immediatè gingivis, vel linimenta balsamaq; inde variis componuntur modis. Taleq; linimentum ex pingvibus ac O .is compositum apprimè conveniens reperitur apud *Timæum lib. 5. cap. med. 10.* aliosque. Balsamum verò huc faciens instar omnium esse potest illud *Mynsichti arm. med. chim. sect. 35.* descriptum. Ex mucilaginosis verò linimentum hunc in finem potest parari ex *mucil. sem. psyll. alb.*

alb. malv. sem. lin. cum ▽ *ros. extract.* addendo *sacch. penid.* pro gratiâ. Circa pingvium applicationem cautela *Strobelbergeri loc. supr. cit. & Amthor. nosocom. infant. c. g.* summo perè observanda, ne excessivâ quantitate gingivis inungantur, aliàs, ab infantibus dum facilè deglutuntur, ad ventricululum & intestina delata, anorexiam, ventris lubricitatem, aliâq; mala producunt.

§. VI. His gingivarum inunctionibus conjunguntur utiliter *cataplasmata* ex quinç; istis emollientibus herbis aliisq; cum lacte parata, quæ maxillis exterius, prius *o chamom. lil. albor. & c.* inunctis, applicantur, unde ob loci viciniam vires suas de facili gingivis largiri queunt; Imò sola genarum talismodi inunctione cum butyro recenti mane seroq; institutâ mulieres Bohemicas dentitionem facilitare, testis est antea citatus *Strobelbergerus.*

§. VII. Negotio nondum expedito, his mitioribus succedant fortiora, necesse est, quo nomine celebris in primis est *pingvedo leporina*, utpote abscessibus durioribus rumpendis, spiculisque carni infixis extrahendis aliàs accommodatissima, in specie vetustior, majorem acrimoniâ, & hinc attrahendi vim adepta, chirurgis propterea frequentis usus, quæ durioribus gingivis applicata illas non tam emollit, quàm acrimonia suâ attenuat atque rarefacit, cui etiam substitui solet *cerebrum leporis* crudum assatumvè, à quo idem speratur effectus. Simile præbent solatium *ficus recentes* in medio scissæ gingivisquetumentibus applicatæ, hæ enim non tantum dentib; resistentes rumpunt gingivas, sed & dolorum præsentaneum adferunt levamen, cui fini etiam *Hartmannus in praxi, Timeus* & alii unam alteramq; guttam sanguinis adhuc calentis ex incisione cristæ galli per vices gingivis successu haut contemnendo affrictam laudant.

§. VIII. Præter hæc mulieres, sine medici sæpè præscitu, proprio ausu gingivis prurientibus, quo ipsis blandimentum & rarefactio accedat, orisq; æstuantis calor mitigetur, varii generis crepundia applicant, quorum agmen ducit *dens lupi, crysallus, jaspis* canali argenteo inclusus, *chalybs septies* vel ultra

D

can-

843

candens in lacte caprino extinctus, aliâq; instrumenta varia ex ebore similibusque durioribus lævitate simul conspicuis parata, quæ à collo dum dependent, infantes promptè arripiunt, atque gingivis interponunt, hinc inde movent, deindè commordendo efficiunt, ut gingivæ, dum dentes intra, crepundia vero extra resistunt, ceu partes molliores, necessariò rumpantur. Ut vero usus horum crepundiorum sit familiaris, multi tamen medici ipsum planè improbant. Sic *Crato in expositis*, *Strobelberg.* & alii similia rejiciunt, metuentes, ne alveoli dentium potius occludantur ac obturentur, densiorq; facta gingiva inter necionis cruciatus afferat, uno verbo, ne plus obsint, quam profint. Eligitur propterea eorum loco *baculus glycyrrhizæ*, si rupo convenienti vel melle rosato illitus & consveto modo applicatus. *Jacob. Truncon. loc. supr. cit.* substituit *radicem ireos Florent. melle & ol. amygd. dulc.* intinctam. Ast uti hæc crepundia præposterè applicata meritò suam merentur censuram, & facile caularum supra *S. S. cap. preced.* memoratarum classem ingrediuntur, ita in totum eorum usus improbari nequit, cum consvetudini aliquid concedendum, inprimis dentis lupi, in quo maxima spes apud mulieres residet; (licet vix præ reliquis, uti *Sylv. l. c.* vult, ob halitum salinum volatiem, continuo quem inter affricandum emittit, hocq; perforationem promovere creditur, habeat prærogativam,) si modo legitimus eorum observetur usus. Hæc siquidem duriora, quod *Langii loc. supr. cit.* aureum est effatum, conveniunt tantum primâ invasione, prurigine gingivarum citra inflammationem præsentè; hæc quippe si accedit, dolorq; conjungitur major, dum dentitionis labor in suo visitur vigore, infantes horum instrumentorum duritiem, cujus ratione dolor exacerbatur, abhorrent. Hoc itaque tempore, ejusdem consiliò, sepositis durioribus, nutrix digitum potius ori infantum immittat, aut *candela cerea*, vel denique omnium optimè *crista galli* oppidò magna ipsi masticanda præbeatur, quorum crebriori commorsu dolorum lenimen quærit tenellus, & gingivarum laxationem negotiumq; perforationis vel nescius accelerat.

§. IX. *Periapm & amuleta*, difficilioris dentitionis expediundæ

diunda causa plurima hinc inde commendantur & applican-
tur, cujus sortis sunt *dens hominis primo excisus*, qui terram non
attigit, *dens equi* primum natus, *pellis lupi*, *rad. colocynthidii*
sylvestris canali argenteo inclusa, *rad. martagi*, *chelidonii ma-*
joris, *dens viperæ masculæ*, *glossopetra Melitensis*, *lana agnina*,
cum corio collo appensa, *jaspis viridis* appensus, ut ventricu-
lum attingat, in specie *lapides gammarorum*, qui certo experi-
mento vi magneticâ sal acutum, dentitionis tempore in fan-
gvine ebulliens, attrahere dicuntur, cujus vi & ipsi corrodu-
ntur & calcinantur, ut quasi pulverisati excidant, aliâq; longâ serie
recensita à *Bonaciol. enneade muliebr. cap. 8. Camer. mem. med.*
cent. VI. part. 43. Hæc vel similia credula mulieres, maximâ
felicioris effectus fiducia, speq; indubitata, collis infantum alli-
gant, omnesque successus secundos, vel à naturæ benignitate,
vel aliis adhibitis remediis qui contingunt, unice periaptis ta-
lismodi adscribunt. Verum falluntur, speque lactantur inani,
cum, meo quidem iudicio, hæc plerumq; fabulosa appensione
hac solâ fidem vix edere possint effectum, quin potius, juxta
Plateri de les. funct. part. 2. p. 541. τίνετον, non viribus vulgo
ipsis attributis, sed apprehensione simulq; frictione juvent.
Locum tamen meritò quoque relinquimus illis eatenus, quate-
nus quædam horum effluviis suis in corpus continuò diditis
epileptica symptomata arcent.

§. X. Evnire non infrequenter solet, ut remedia phar-
maceutica jam enumerata dentitionis difficultatem non tol-
lant omnem, quapropter FONS CHIRURGICUS in subsidium,
trahendus, generosis præsidiiis suis residuos nodos Gordios
*Hygiei*q; promtè & feliciter expediens. Peragi vero ea diversis
solet modis, interdum quippe ipsæ nutrices chirurgi sustinent
munus, dum ejus manum ferricq; aciem reformidant, hinc gin-
givas à dentibus tumentes instrumentis suis naturalibus, un-
gvibus puta, scalptu fortiori dissolvunt, qui tamen modus variis
de causis non temerè imitandus. Convenientior ille videtur,
qui multis in frequenti est usu, quando nimiru dentitionis tem-
pore gingivarum visitur tumor, varia insimul adsunt signa diffi-
cultatem operis monstrantia, gingivas eâ in parte, ubi tument,

R 3

pol

pollice, donec dentes intus latentes prodeant, comprimunt, hæcque ratione ipsis ad exitum liberam parant viam; dolor quoque inde exorians cum sit subitaneus, nil æstimandus, id quod feliciter nonnunquam factitatum meminimus. Alii contra, quorum antesignanus est *Paræus de hom. gener. cap. 67.* potius ad ferrum confugiunt, gingivasque dentibus resistentes fortius scalpello incidunt, ut, illis vi ferri ruptis, dentibus pateat exitus, & quidem commodius, quàm dilaceratione jam memorata, quemadmodum ejus felicem successum experientiâ insuper, suâ confirmat *Binning. cent. IV. obs. 25. p. m. 398. Borell. cent. 1. obs. 97. Schenck. obs. f. 219.* Ast uti generosæ ac heroicæ talismodi operationes non temerè citra urgentem necessitatem, ita urgente illâ nulloque expediente alio præsentè, nec timidè, sed sepositâ omni periculorum formidine, audaciter à cordato exerceri solent medico, quæ & huic difficultati, omnibus aliis remediis cedere renuenti, finem imponunt.

§. XI. *Posteriorem quoque statuum*, symptomatum mitigationem concernentem, remediis ex prædictis fontibus desumptis veloci plantâ adire licebit; quamvis enim pleraque, difficultate operis sublatâ, sponte suâ fatiscant, sæpè tamen hæc durante aded atrociter urgent, ut citam medici opem manumque medentem à prædicta difficultate ad se rapiant, insuper dentibus jam tum egressis haut rarò pertinaciter subsistunt, præprimis, ubi dispositio adest, ac, nisi heroicis expugnentur præfidiis, intereccionis praxin exercent.

§. XII. *CHIRURGIA* hinc ad symptomata tum præcavenda, tum curanda generosorum præfidorum porrigit trigam: (1) *Funiculos* nuchæ aliisque vicinis capiti partibus applicandos, quibus convulsivorum dispositiones furcâ quasi expelluntur. (2) *Vesicatoria* iisdem locis adhibita, quæ ferum acre, convulsivorum motuum autorem, in caput nimis suffundi aptum, evacuant atque retrahunt, præsentaneum largientia juvamen. (3) *Hirudines* venis jugularibus utriusque lateris adpositas, quarum suctu sanguis variis peccans modis pro lubitu sine sensus notabili molestiâ evacuari potest. Hanc præfidorum trigam *Willisius loc. citato* infantibus paucorum dierum, appli-

applicatam egregiis extollit laudibus, quâ lethiferas alias convulsiones feliciter profligavit. Ast quamvis hæc remedia exteris fati sint familiaria, votoq; sic fati respondeant, nostrarum tamen regionum matres infantibus ut applicentur, vix permittunt, ne afflictis nova succedat afflictio.

§. XIII. PHARMACEVTICIS proindè *remediis* symptomatum caterva aggredienda erit, & quidem *alterantibus* partim nutriti, partim infanti adhibitis. Cum verò duo symptomata magis urgentia præ reliquis in curatione respici debeant, *febris* nimirum atq; *convulsiones*, (inflammationem enim & dolorem pleraque supra commendata emollientia, quæ simul anodynâ pollent virtute, mitigare valent,) *illa*, utpote symptomata, nec malignitatem faciliè adjunctam habens, ne in essentialem fatiscat, *alterantibus* ac *precipitantibus*, seu *inverientibus* domari poterit, commodissimè verò ∇ eis æstum restingventibus, ∇ eis atq; *alcalinis*; *acida* enim, quæ egregiè aliàs suum faciunt munus, ob varia incommoda hic videntur suspecta, nisi sint mitiora, & dosi solum refracta cum ∇ eis misceantur. Huic scopo inserviunt ∇ æ refrigerantes, v. g. *portulaca*, *endivia*, *acetosella*, *nymphaea*, *fl. acacia*, *sirupus de hyacintho*, *corall. buglosse*, *borraginis*, *rosarum*, *sem. 4. frigid. major. C.C. phil. ppt.*, *unicorn. foss. lap. S. magist. corall. bez. miner. pulv. bez. Sennert.*, *absorbens Excell. D.D. Præsidis*; aliq; ex quibus pro lubitu faciliè parari queunt potiones cum sirupis, emulsiones cum saccharo perlato edulcandæ, quæ infantibus præ pulveribus ficcioribus magis gratae sunt. Imò nutrix, quasi ipsa febricitaret, similia quoq; assumere commodè potest, quia haut rarò infantes omnem medicaminum averfantur usum, & hoc modo character medicamentosus lacti imprimitur.

§. XIV. *Convulsionibus* potenter obviam eunt *nervina*, ex his verò *temperatiora* inprimis ac *fixiora*; vigiliæ siquidem spirituumq; exagitatio *volatilia* atque *inosa* vix admittunt, unde hunc in finem feligi possunt *rad. pæon. maris*, *visc. coryl. ungu. alces*, *cran. hum. mag. perlar. corall. rubr. anthera lycopodii cum syrupo betonica*, *succin. ∇ epilept. Lang. fl. pæon.*, *tilia*, *ceras. nigr. bez. Ale. dens hippopotami*,
raf.

raf. ebor. cinnabaris tam *nativa*, quam *Gii*, quæ instar est omnium, & cujus encomia inter omnes nota sunt. Ex compositis se commendant experienciâ comprobati *pulveres, cephalici* atque *nervini*, quorum basin constituunt partim superius nominata, frequentius verò cinnabaris, uti sunt *epilept. Craton. Michaël. pulv. Marchion. pueror. August.* similesq; quorum farraginem sufficientem suppeditat *Macas. pr ompt. mat. med. lib. 2. sect. XI. cap. 1.* Hæc, prout usus postulat, medici prudentiâ atq; intentione, ratione doseos ac compositionis, facile possunt dirigi, modoq; infanti, modo nutrici exhiberi. His *opiata* si associantur, effectus erit felicior, hæc enim non tam humorum spirituumq; exagitationi, quam inde dependentibus *vigiliis* fræna injiciunt, illasq; compescunt; ast summâ cum cautelâ infantibus his tenerioribus adhibenda, inprimis doseos ratione, quam etiam grana partiri debent. Hæc namque si excedat, varia contingunt incommoda, multo labore postmodum corrigenda, in specie langvor, totiusq; capitis stupor, quem infantes inde sentiunt, cujus gratia latius videri meretur *Excell. D. D. Presidis Opiologia.* Taceo jam quibusdam in locis usitatam muliercularum curam convulsionum, quam instituunt sudore equorum fasciis collecto; has enim ephippio dum substernunt, equum stimulis concitari, cursuque velociori tamdiu defatigari curant, donec totus quasi spumescat, hinc fasciis istis calentibus ac copiosiori equi sudore madentibus infantes involvunt cum maximâ reconvalescentiæ fiducia.

§. XV. *Diarrhœa* verò atque *vomitus*, licet aliàs symptomata fatis urgentia, hoc in casu tamen non statim præpostero ausu inhibenda, cum sint excretiones quasi criticae, per quas humorum vitiosorum saburra commodè expurgatur, hincque materia, convulsionem aliàs prognerans subducitur. Sin verò limites supergrediantur, simulq; enormem virium jacturam pariant, *fixioribus absorbentibus* atq; *theriacalibus* possunt refrænari, v. g. *bol. Arm. ∇ sigill. matr. perl. conch. ppt. C.C. usio, sem. plantag. corall. tragæa gran. actes, pulv. slypt. D. D. Pres.* similibusq; quibus si anodynî vel theriacæ parum admisceatur, hisce
fluxio.

fluxionibus apprimè proficuum, & aliis unà symptomatibus debitum emergit medicamentum.

§. XVI. Residua tandem symptomata, *ptyalismus* scilicet atque *tussis sicca*, nullà peculiari indigent medelâ, cum sedatâ humorum exagitatione, doloreq; cessante, hæc ultrò evanescant. Sin verò *faucium exulcerationes*, *aphte*, aliâq; pertinacius interdum subsistant, debitis remediis ex *Paul. Sorbait loc. sæpè cit.* aliisque abundè hauriendis profligari poterunt.

§. XVII. DIETETICUM deniq; succedat REGIMEN naturale, vitale, & animale, quod nutrici atque infanti legitimum sex rerum non-naturalium præscribit usum. In *naturali* quidem cibum potumq; laudabilem, nec quantitate nec qualitate vitiosâ lac coagulare, aliisq; modis corrumpere aptâ peccantem imperare convenit nutricibus, imò, citra febrim fieri si potest, calidum ac humidum, quò sic *ἡ γαλακτοπία*, partibus nutriendis augendisve aptissimum, cum lacte infantibus communicetur, dehinc verò dentes copiosius dum adfiscunt nutrimentum, feliciter torulis suis egrediantur. Sin verò intemperies obset febrilis, tenuis victus refrigerans substitui debet. Quoad infantes, eadem suo modo etiam valent, licet hi adeo strictis diætæ regulis non semper obligari possint. Copiosior lactis suctus febris tempore improbat quidem à *Paræo loc. cit.*, quia ob motus humorum vitiosos circa ventriculum ac intestina tunc contingentes lac variis corrumpi potest modis, quapropter *potiones ex* *Δις refrigerantibus* cum *syrupo granatorum*, *de limonibus*, aliisve paratâ infantibus sitientib; lactis materni loco gratissimū ac tutissimum ab ipso dicuntur refrigerium. Verum consultum magis videtur, potum consuetum, lac nempe maternum, retinere, quam medicamentosis his teneriora corpora onerare. Fabulosum insuper videtur pulmentum istud primum, superficitiosè cum lacte matris paratum, atque infantibus exhibitum, in subsequente dentitione facilitanda famigeratissimum. Jungantur modò his, insimulq; probè observentur in diætâ *vitali* & *animali* nutricibus infantibusve hinc inde præscripta, nec hæc loci repetendæ, regulæ, & prosperrimus molestiarum sperandus erit

FINIS.

Cum desit tempus pangendi carmina docta,
votum hoc sufficiat: Sit TIBI faustus honor.

Pauculis hisce Nobilissimo Domino Doctorando
animitus gratulatur

Rudolphus Wilhelmus Krauß/ Phil. &
Med. D. P. P. h. t. Acad. Rector.

UT non erumpunt unâ facto agmine dentes,
sed maturatos sensim novus excipit adstes,
donec postgeniti decore aucto marmora claudant;
Sic vice non unâ benè cultâ mente probatâ
in sophico medicoque choro, nunc robore adulto
dens sapiens summum studiis decus arrogat. I nunc,
educ in cathedram supremum opus, atque capeffe
ingenio, virtute, laboreque præmia parta.

*Nobil. & Clariss. Dn. Doctorando, honores in medicinâ sum-
mos ex merito ambient, gratulor insiduos successus*

P R Æ S E S.

Cum primum sapit imperitus infans,
tunc illi incipiunt tumere dentes.
Tu prodixit sapientie vigorem,
disquirens animo sagace dentes.
Hinc jam digna Tibi corona fertur.
Acclamo: Emineat magis magisque
virtus; fama Tibi decusque crescat!

ὄνειδος hæc voyet
Nobiliss. Dn. Doctorando. Adfina honorando,
Augustinus Henricus Faschius, D. P. P.

Nitere KRAUSOLDI: fayet istis Incluta Jena,
quos sua sedulitas urget & artis amor.
Nitere: Te pridem laudat faustumque laborem,
inque tuos nutus annuit illa lubens.
En! mirata tuos alias Hygieia cathedra
conatus, rursus plaudit amœna Tibi.
Hic quoque complaudit versus, dentesque benignos
optat, fausta precans Patribus atque Tibi.

In resseram candidi constantisq. amoris relinquebat
Simon Andreas Beckerus, Med. Licent.

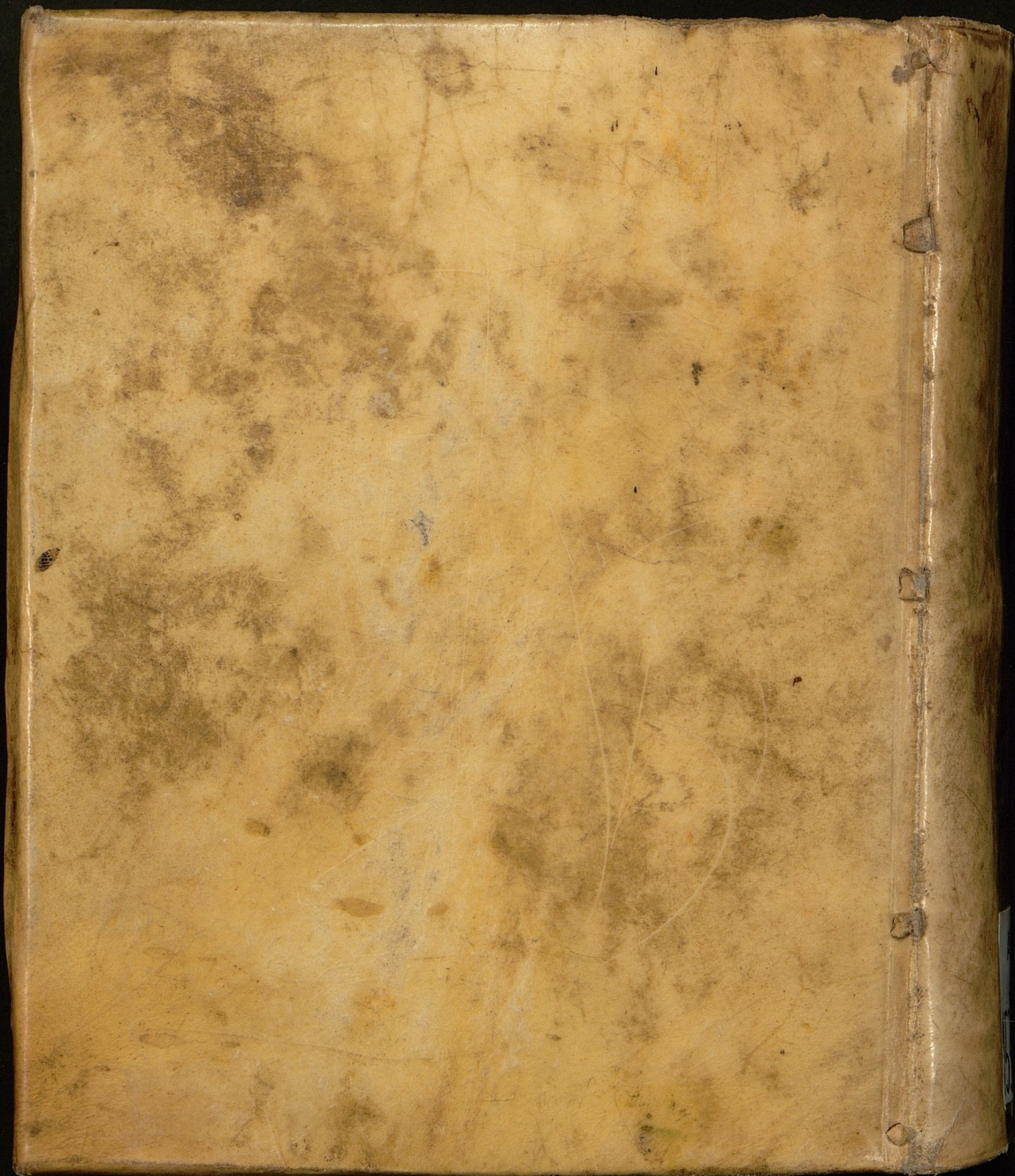

153154

X2615746

R

1017

23
829
DIVINA ADSISTENTE GRATIA!
DISPUTATIONEM MEDICAM
INAUGURALEM,

De

DENTITIONE INFANTUM,

*Jussu atq; autoritate Gratosissimæ Facul-
tatis Medicæ in inclutâ propter Salam Academiâ,*

PRÆSIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO,

DN. GEORGIO WOLFF-
GANGO WEDELIO,

Med. Doct. Theor. Prof. Publ. Med. Ducal.

Sax. Facult. suæ h.t. Decano, nec non S. R. I.

Natur. Curios. Adjuncto,

*Domino Patrono, Præceptore atq; Promotore suo omni obser-
vantia honorisq; cultu atatem venerando,*

PRO LICENTIA

Summos in arte Medica HONORES atque PRIVILEGIA

DOCTORALIA legitime ac majorum more
capeffendi,

publico philiatorum examini subjecit

JOHANNES ERNESTUS Crausold /

VINARIENSIS,

In AUDITORIO MAJORI, Horis ante- & post-meridianis,

Ad diem Augusti, Anno MDC LXXVIII.

JENÆ, Literis NISIANIS,